

Hướng về Đại hội Toàn quốc Nhiệm kỳ IX: "Kỷ cương - Trách nhiệm - Đoàn kết - Phát triển"

ISSN: 2734-9195

17:05 07/12/2022

**Hòa thượng Thích Giác Liêm Ủy viên Ban Thường trực HĐTS GHPGVN,
Phó Trưởng ban TTr Ban Nghi lễ Trung ương** *Tham luận tại Đại hội Đại biểu
Phật giáo toàn quốc lần thứ IX*

1. Dẫn nhập

Kể từ khi Giáo hội Phật giáo Việt Nam được thành lập đến nay đã trải qua 8 nhiệm kỳ đã đạt nhiều thành tựu và phát triển vượt bậc trong các hoạt động Phật sự, hướng đến Đại hội Đại biểu Phật giáo nhiệm kỳ IX (2022 - 2027) trong bối cảnh đất nước phát triển và hội nhập toàn cầu, Phật giáo Việt Nam xưa nay bao giờ cũng tự thân nỗ lực trang nghiêm Giáo hội, đồng hành cùng dân tộc để Đạo pháp trường tồn, Quốc gia hưng thịnh dài lâu. Trong ý nghĩa đó, Thông điệp của Đại hội Phật giáo Toàn quốc nhiệm kỳ IX đề ra: "Kỷ cương - Trách nhiệm - Đoàn kết - Phát triển" được xem như toàn bộ nội dung sinh hoạt trong ngôi nhà chung Giáo hội Phật giáo Việt Nam (GHPGVN), trong đó, mỗi thành viên Giáo hội phải "tự thân trang nghiêm" cũng chính là "trang nghiêm Giáo hội".

Đây chính là nhiệm vụ trọng tâm hàng đầu của tổ chức GHPGVN trong thời kỳ mới - thời kỳ đất nước hội nhập và phát triển. Bài tham luận này tập trung bàn về nội dung chủ đề Đại hội Phật giáo toàn quốc lần thứ IX như là tiếng nói của các thành viên Giáo hội trong sự nghiệp xây dựng và phát triển Phật giáo Việt Nam trong thời kỳ mới - Thời kỳ hội nhập và phát triển của đất nước.

2. Khái quát ý nghĩa chủ đề Đại hội Phật giáo Toàn quốc lần thứ IX: "Kỷ cương - Trách nhiệm - Đoàn kết - Phát triển".

2.1. Các chủ đề Thông điệp của Phật giáo Việt Nam qua các thời kỳ.

Kể từ khi Phật giáo du nhập vào nước ta đến nay đã hơn 2000 nghìn năm. Quả như vậy, mỗi thời kỳ, mỗi giai đoạn lịch sử, chúng ta thấy các nhà lãnh đạo Phật giáo đều thiết lập nội dung sinh hoạt Phật sự được giải trình qua các chủ đề Thông điệp rất rõ như là mục tiêu hướng đến xây dựng một nền Phật giáo Việt Nam phát triển mang tính vững bền, đem lại hạnh phúc cho số đông cộng đồng xã hội. Nền Phật giáo đó được thiết lập trên nền tảng giáo lý nhà Phật, đồng thời thể nhập vào đời sống văn hóa, đạo đức, triết lý sống của người Việt, để hình thành Đạo Phật Việt Nam cả tín ngưỡng tâm linh và đời sống sinh hoạt thực tại. Kết quả quốc gia Đại Việt không chỉ sánh vai cường quốc năm châu mà còn rất riêng mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc Việt.

Nhìn lại chặng đường lịch sử Phật giáo Việt Nam, ta thấy mỗi thời kỳ Phật giáo, đã được các Thiền sư lãnh đạo Phật giáo đưa ra chủ đề nội dung sinh hoạt Phật giáo cụ thể. Các chủ đề đều đáp ứng tâm tư nguyện vọng của đồng bào Phật tử các giới trong tiến trình tu tập và xây dựng đất nước, đồng hành cùng dân tộc.

Điểm đáng nói, tất cả các chủ đề nội dung sinh hoạt Phật giáo qua các thời kỳ có tính thống nhất, xuyên suốt từ trong chủ trương cho đến đường lối, khả năng thực hiện trong tinh thần kỷ cương trách nhiệm, đoàn kết, phát triển của một thực thể thống nhất, bất khả phân ly. Trong đó, kỷ cương chính là yếu tố then chốt để thực thi tinh thần trách nhiệm, đoàn kết và phát triển của mọi thành viên GHPGVN. Bởi lẽ, kỷ cương là nền tảng Giới luật mà Giới luật là mạng mạch của Phật pháp. Đức Phật từng dạy: “Giới luật còn là Phật pháp còn, Giới luật mất là Phật pháp mất”. Trên tinh thần đó, dù hoàn cảnh nào, không gian và thời gian, quốc độ nào thì kỷ cương vẫn là mạng mạch Phật pháp, là mạch sống tốt đẹp của mọi người.

- Thời kỳ Phật giáo du nhập và phát triển (10 thế kỷ đầu sau Công nguyên) với chủ đề: “Ở trong nhà là hiếu thảo với mẹ cha, ra ngoài xã hội là giúp nước hộ dân, khi ngồi một mình là phải biết tu thân”[1].

- Thời kỳ Phật giáo thời Lý - Trần với chủ đề: “Sạch Giới lòng, dỗi Giới tướng, nội ngoại nên Bồ Tát trang nghiêm”[2].

- Thời kỳ Lê - Nguyễn với chủ đề “Chấn hưng Phật giáo: Chấn chỉnh Tăng già - quy củ Thiền môn, lập hội Phật giáo, đào tạo Tăng tài, Việt hóa Tam tạng Kinh điển, phổ biến giáo lý qua truyền thông”.

- Thời kỳ hiện đại với chủ đề: “Kỷ cương - Trách nhiệm - Đoàn kết - Phát triển”.

2.2. Các khái niệm của chủ đề Đại hội Phật giáo Toàn quốc lần thứ IX.

2.2.1. Kỷ cương.

Như vậy kỷ cương đối với mỗi thành viên Giáo hội là giữ gìn giới luật đã lãnh thọ để hoàn thiện bản thân, thực thi tính phạm hạnh của đời sống Tăng già. Đối với tổ chức Giáo hội, tự thân mỗi thành viên phải có trách nhiệm với Giáo hội bằng tinh thần hòa hợp thanh tịnh, theo chủ trương đường lối, kế hoạch mà Giáo hội vạch định. Ở tầm vĩ mô, kỷ cương của tổ chức Tăng đoàn, Giáo hội được thiết chế trên nền tảng Giới luật Phật chế, qua Hiến chương Giáo hội, các Nội quy, quy định, nghị quyết mà tất cả mọi thành viên trong tổ chức Giáo hội phải chấp hành. Hẳn nhiên, trước khi là thành viên của GHPGVN, bản thân mỗi người phải là công dân nước Việt, tự thân phải sống và tuân thủ Hiến chương Giáo hội, Hiến pháp nước CHXHCNVN.

2.2.2. Trách nhiệm.

Một thành viên Giáo hội mỗi khi sống đúng luật nghi và tuân thủ Hiến chương của GHPGVN, Hiến pháp nước cộng hòa xã hội Chủ nghĩa Việt Nam, thì phải có trách nhiệm đối với tự thân và đối với Giáo hội đối với Đất nước và cộng đồng Phật tử trong sự nghiệp phát triển Đạo pháp và Dân tộc. Mục đích tối hậu là chung tay xây dựng ngôi nhà Giáo hội phát triển vững bền, đồng hành cùng dân tộc để đóng góp cho đất nước hưng thịnh, nhân dân được hạnh phúc an cư lạc nghiệp, ngõ hầu báo đáp tứ ân trong muôn một.

2.2.3. Đoàn kết.

Đoàn kết chính là bản chất hòa hợp thanh tịnh Tăng già, do đó, là thành viên Giáo hội Phật giáo Việt Nam khi chung sống trong tổ chức Tăng già của Giáo hội sống phải có kỷ cương và trách nhiệm, thực chất là chung sống đoàn kết hòa hợp tạo nên sức mạnh nội tại. Không chỉ tự thân kết nối sống bằng tinh thần Lục hòa cộng trụ Phật chế mà còn mở rộng kết nối với mọi người, trong tổ chức Tăng già, Sơn môn, Hệ phái và cả khối đại đoàn kết toàn dân. Có như vậy, thì tự mỗi thân thành viên có vai trò, vị trí đối với GHPGVN mà còn góp phần cùng Giáo hội tạo nên sức mạnh, để cùng gắn kết với nhân dân, đất nước nhằm phát triển bền vững, được vậy mới đủ điều kiện để hội nhập toàn cầu trong thời đại mới.

2.2.4. Phát triển.

Phát triển là quy luật tất yếu của lịch sử của thời đại. Trên nền tảng kế thừa của Phật giáo Việt Nam qua các thời kỳ, GHPGVN không ngừng phát triển và có vị thế đặc biệt trong khối đại đoàn kết toàn dân. Tự thân mỗi thành viên cũng không ngừng lớn mạnh và thăng tiến về đời sống tâm linh và hoạt dụng tinh thần nhập thế cứu đời. GHPGVN ngay khi vừa được thành lập đã hoạch định ngay một kế hoạch mang tính chiến lược ổn định lâu dài, đó chính là Hiến chương GHPGVN, Hiến chương Giáo hội cho đến nay đã trải qua 6 lần tu chỉnh để đáp ứng nhu cầu phát triển Giáo hội, đồng nghĩa đáp ứng vai trò, trách nhiệm của từng thành viên trong xu thế phát triển của thời đại, của xã hội, của mỗi cá nhân trong mục đích chung là xây dựng Giáo hội Phật giáo Việt Nam phát triển vững bền trong lòng dân tộc.

2.3. Nội dung chủ đề Đại hội Phật giáo Toàn quốc lần thứ IX: “Kỷ cương - Trách nhiệm - Đoàn kết - Phát triển”.

Ngay từ buổi đầu PGVN hình thành và phát triển ở Giao Châu, các Thiền sư lãnh đạo Phật giáo bấy giờ đã thiết lập toàn bộ nội dung sinh hoạt của Tăng già thời bấy giờ là: “Ở trong nhà là hiếu thảo với mẹ cha, ra ngoài xã hội là giúp nước hộ dân, khi ngồi một mình là phải biết tu thân”, đây được xem như kỷ cương của đoàn thể Tăng già thời đó nhằm để ngăn chặn cá nhân Tăng sĩ vi phạm giới luật, phạm trai, phá giới như ở điều 16 Lý hoặc luận[3] ghi. Vậy, mỗi thành viên Tăng già có sống theo kỷ cương bằng việc tu thân, giữ gìn phạm hạnh, mới an định trong việc tu tâm. Nhờ vậy, nội tâm thanh tịnh có khả năng đóng góp cho gia đình và xã hội. Cũng nhờ tuyên ngôn này mà 10 thế kỷ đầu, dân tộc ta đã đoàn kết lại để chống lại sự đồng hóa của phong kiến phương Bắc, hướng đến xây dựng nền độc tự chủ nước nhà. Kết quả chấm dứt 1000 năm bị Trung Hoa đô hộ và mở ra thời kỳ độc lập tự chủ của đất nước Đại Việt phát triển.

Đến thời nhà Lý, khi Phật giáo được coi là Quốc giáo, việc gìn giữ kỷ cương trong đời sống Tăng già càng được chú trọng hơn nữa, chính Thiền sư Đạo Huệ chủ trương “nghiêm trì giới luật”, ngài đã chỉ dạy vi phạm kỷ cương giới luật là do tham ái mà ra[4].

Sang đời Trần, khi Phật giáo phát triển lên tầm cao, sử chép có 30 nghìn Tăng Ni tu học, Tổ Pháp Loa phải thiết lập kỷ cương GHPG Nhất tông bằng văn bản “Khuyến chúng thượng thừa tam học”, để khuyến giáo Phật tử phải giữ gìn 5 giới cấm, còn xuất gia từ Tiểu tăng cho đến Đại tăng phải tu, 10 giới của Sa di, 250 giới của Tỳ kheo để quản lý Tăng Ni trong một chỉnh thể Tăng già thống nhất [5]. Sơ Tổ Trúc Lâm thì chủ trương xây dựng Giáo hội trang nghiêm bằng tuyên ngôn: “Sạch Giới lòng, dỗi Giới tướng, nội ngoại nên Bồ Tát trang nghiêm”. Khi đề ra tôn chỉ và mục tiêu như vậy, Giáo hội muốn mỗi người con

Phật tự thân phải trang nghiêm bằng Giới luật, thành tựu phẩm hạnh là mẫu người lý tưởng Bồ Tát để phụng sự Đạo pháp. Điều này cũng có nghĩa khi mọi thành viên đều thực thi hành trì Giới luật, tức là góp phần tạo nên một Giáo hội trang nghiêm vững mạnh đồng hành cùng dân tộc, góp phần xây dựng quốc gia Đại Việt hưng thịnh.

Rõ ràng, Giáo hội Phật giáo Nhất tông thời Trần là một Giáo hội có tổ chức quản trị hành chính chắc chắn mang tính thống nhất từ Trung ương cho đến địa phương; từ trong tôn chỉ, chủ trương đường lối cho đến nội dung sinh hoạt trên nhiều phương diện. Không phải ngẫu nhiên hằng năm, Giáo hội đều tổ chức kiểm Tăng và thiết lập đạo tràng An cư Kiết hạ cấp quốc gia tại chốn Tổ Vĩnh Nghiêm, Trung tâm Phật giáo Yên Tử, Quỳnh Lâm...với quy củ Thiên môn, dưới sự ủng hộ tối đa của Hoàng gia về sự hộ trì Chính pháp như là điều kiện cần và đủ để phát huy sức mạnh nội tại của thực thể Tăng già trong tinh thần truyền thừa và phát triển. Có thể nói thiết lập kỷ cương của Phật giáo Nhất tông chính là cơ sở để thể hiện tinh thần trách nhiệm của từng thành viên Tăng sĩ đối với Giáo hội, đối với đất nước Đại Việt. Bởi lẽ, Phật giáo Đại Việt đặt sự tồn vong và phát triển của Giáo hội trong sự tồn vong và phát triển hưng thịnh của đất nước.

Trong Tam Tổ Thực Lục đã ghi nhận việc Tổ Pháp Loa đã chỉ ra những sai lầm những Tăng sĩ không thực thi giới hạnh là thiếu trách nhiệm trong tu hành, trong sự nghiệp hoàng dương Chính pháp, tiếp dẫn hậu lai, báo Phật ân đức, rõ ràng những Tăng sĩ này không có sự hoà hợp thanh tịnh trong bản thể Tăng già. Về mặt tu tập, Tổ Pháp Loa nói, mỗi người mà thiếu sự thực thi hành trì giới luật, thì không có tịnh giới, không có tịnh giới thì không có định lực, không có định lực thì không có trí tuệ, không có trí tuệ thì đi vào con đường thiên si. Đây cũng là chướng duyên không thể trang nghiêm tự thân và phát triển Giáo hội. Và như thế, Thông điệp “Sạch Giới lòng, dồi giới tướng, nội ngoại nên Bồ tát trang nghiêm” của Giáo hội Phật giáo Nhất tông đời Trần không khác gì Giáo hội Phật giáo Việt Nam Nhiệm kỳ IX (2022 - 2022) hôm nay đề ra chủ trương, đường lối hoạt động là “Kỷ cương - Trách nhiệm - Đoàn kết - Phát triển”, để trang nghiêm Giáo hội.

GHPGVN là tổ chức duy nhất đại diện cho Phật giáo Việt Nam được thành lập vào năm 1981, đến nay đã hoạt động hơn 40 năm với những thành quả nổi bật ở trong nước và nước ngoài, đã được đúc kết qua 8 nhiệm kỳ, đây là sự tiếp nối truyền đăng mạng mạch Phật pháp từ xưa đến nay trên tinh thần Trang nghiêm Giáo hội trước tiên phải trang nghiêm tự thân trên nền tảng giới luật. Về mặt tổ chức là phải thực thi theo Hiến chương của GHPGVN và sống tuân thủ theo Hiến pháp nước nhà.

Việc thực thi nghiêm ngặt Kỷ cương như là khuôn pháp mà GHPGVN đề ra, dưới sự chỉ đạo tối cao của HĐCM, HĐTS là vai trò thừa hành pháp. Ngay thuở ban đầu từ 6 Ban, Viện khi Giáo hội mới thành lập, nay đã phát triển thành 13 Ban, Viện hoạt động chuyên môn, trải qua 6 lần tu chỉnh Hiến chương xây dựng hoạt động Giáo hội 3 cấp: Tỉnh, Thành và cấp Quận (Huyện) của 63 đơn vị hành chính tỉnh thành trong cả nước, đã đưa PGVN lên tầm cao mới có vị trí và vai trò trong sự nghiệp phát triển Giáo hội và Đất nước.

Trong xu thế tất yếu của thời đại, Phật giáo Việt Nam đã hòa nhập vào đời sống xã hội, chính vì vậy mà Nhiệm kỳ IX này, GHPGVN đã kiện toàn hệ thống điều hành tổ chức Giáo hội từ Trung ương cho đến Giáo hội địa phương. Đây cũng được xem như chiến lược phát triển của Giáo hội mang tính vững bền để tạo nên sức mạnh nội tại với cái tâm thế mới và tầm nhìn mới của GHPGVN trong thời đại mới.

Kết quả, với sự lãnh đạo điều hành của tập thể chư Tôn đức HĐTS, công tác điều hành Phật sự đã có nhiều chuyển biến tích cực, góp phần nâng cao hiệu quả công tác Phật sự, Đại hội Đại biểu Phật giáo các cấp được đi vào nề nếp, ổn định, đáp ứng nhu cầu cho sự kế thừa của các cấp Giáo hội. Cho đến nay, Ban Chỉ đạo cho công tác Đại hội các cấp hầu như hoàn tất, để hướng về Đại hội Phật giáo Toàn quốc lần thứ IX được diễn ra vào cuối tháng 11 năm 2022.

Đặc biệt, trong nhiệm kỳ này, dấu ấn Kỷ cương của Giáo hội thể hiện rõ nét, được thể hiện và vận dụng Chương 5 (Hội đồng Trị sự) Điều 21, quy định về tiêu chuẩn và thời hạn làm việc của thành viên tham gia HĐTS không quá 80 tuổi; mỗi thành viên không kiêm nhiệm quá 02 chức danh trong BTTrHĐTS". Đây chính là mô hình tổ chức điều hành phù hợp với xu hướng thời đại vừa kế thừa vừa phát triển trong tinh thần hội nhập và phát triển mang tính bền vững.

GHPGVN trước yêu cầu phát triển và hội nhập đã gặt hái nhiều thành quả khả quan. Trong 40 năm qua, đã kế thừa và phát huy trí tuệ trong công tác hoạch định chiến lược cho toàn bộ hoạt động của Giáo hội, một mặt vừa tăng cường sự đoàn kết, ổn định trong hiện tại, vừa hướng đến sự phát triển trong tương lai. Đòn bẩy để phát triển chính là tập trung đào tạo nguồn lực nhân sự Giáo hội qua hệ thống giáo dục Phật giáo gồm 4 học viện, 34 trường Trung cấp và Sơ cấp Phật học. Về phương diện quản trị, không ngừng cải cách các thủ tục hành chính, cải cách ứng dụng kỹ thuật số, cơ cấu nhân sự phù hợp với tình hình thực tế, nâng cao chất lượng và hiệu quả công tác Phật sự, tăng cường phối hợp với các cấp Giáo hội, các Ban, Viện để công tác Phật sự hanh thông và hiệu quả, ban hành các quy chế thích ứng với hoàn cảnh và xu hướng phát triển của Giáo hội và Đất nước.

Rõ ràng với sự thành tựu như vậy, đây chính là cơ sở, là động lực để GHPGVN thể hiện vai trò và trách nhiệm của mình trong việc lãnh đạo Giáo hội phát huy mọi tiềm năng, sức mạnh của mình trong cộng đồng xã hội. Suy cho cùng, sức mạnh của Giáo hội chính là bản thể Tăng già thanh tịnh hoà hợp trong từng thành viên của Giáo hội.

Nói cách khác, đây chính là sức mạnh đại đoàn kết của Giáo hội từ Trung ương đến địa phương trong một chủ thể thống nhất bất khả phân ly. Chính tinh thần đại đoàn kết này có khả năng nối kết không chỉ Tăng già, Phật tử mà cả cộng đồng xã hội trong việc phát huy sức sáng tạo vô tận của trí tuệ và trái tim yêu thương trong toàn dân để tham gia đóng góp cho Đạo pháp, cho đất nước, cho Dân tộc. Và như thế, GHPGVN trong vai trò, trách nhiệm vị thế của mình, là thành viên MTTQVN đã tích cực đóng góp cho xã hội, cho dân tộc trong tiến trình xây dựng đất nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh, sánh vai cùng cường quốc năm châu.

Điều cuối cùng chúng tôi muốn nói, mục tiêu tối hậu của người học Phật là hướng đến sự giải thoát. Đời sống sinh hoạt Phật giáo suy cho cùng là xây dựng nếp sống hướng thiện, tự hoàn thiện bản thân, đầy đủ giới đức, tâm đức, tuệ đức, tự mình góp phần trang nghiêm Giáo hội. GHPGVN là tổ chức điều hành Phật sự trong tinh thần Kỷ cương, Trách nhiệm, Đoàn kết, Phát triển là sứ mệnh hoằng dương Chính pháp trong thời đại mới.

Trên cơ sở này, chúng ta có quyền tin tưởng GHPGVN sẽ tạo nên thành tựu lớn trong nhiệm kỳ mới, nhiệm kỳ Giáo hội quan tâm xây dựng kế hoạch, hoạch định và triển khai thực hiện chương trình theo chủ đề nội dung của Đại hội Phật giáo Việt Nam nhiệm kỳ IX đề ra, đây sẽ là một chiến lược lâu dài cho sự nghiệp phát triển bền vững của GHPGVN trong thời gian tới.

3. Kết luận.

Mục đích của Đạo Phật hiện hữu và đi vào đời là làm cho đời thêm sáng tươi. Cho nên, chương trình hoạt động của GHPGVN trong nhiệm kỳ mới chắc chắn có thêm những sách lược, định hướng thể hiện tầm nhìn trí tuệ, phù hợp với tình hình thực tiễn. Bởi lẽ, tư duy Phật giáo là tư duy biện chứng duyên khởi, tính duyên khởi cho ta thể nhập tu chứng, hành đạo thích ứng với xu hướng phát triển của xã hội, của thời đại. Chủ thể phát triển Giáo hội chính là nguồn nhân lực đầy đủ phẩm chất đạo hạnh và có trí tuệ khai mở do GHPGVN đào tạo qua hệ thống Giáo dục Phật giáo đảm nhận. Nói cách khác, nguồn nhân lực này là sự kết hợp hài hòa nhuần nhuyễn giữa truyền thống và hiện đại, từ đó sẽ có nhiều đóng góp thiết thực cho đất nước và GHPGVN trong hiện tại và tương lai./.

**Hòa thượng Thích Giác Liêm Ủy viên Ban Thường trực HĐTS GHPGVN,
Phó Trưởng ban TTr Ban Nghi lễ Trung ương Tham luận tại Đại hội Đại biểu
Phật giáo toàn quốc lần thứ IX *****

[1] Lê Mạnh Thát, Nghiên cứu về mâu Tử, tập 2, Tu thư vạn Hạnh, Sài Gòn, tr. 511. [2] Viện văn học, Thơ văn Lý - Trần, tập 2, Nxb. KHXH, Hà Nội, 1989, tr. 507. [3] Lê Mạnh Thát, Nghiên cứu về mâu Tử, tập 2, Tu thư vạn Hạnh, Sài Gòn, tr. 520. [4] Thiền uyển tập anh, Ngô Đức Thọ, Nguyễn Thúy Nga chú và dịch, Nxb. Văn học, 1990, tr. 99 [5] Tam tổ thực lục, Thích Phước Sơn dịch và chú, Viện Nghiên cứu Phật học Việt nam, 1995, tr. 66 - 67.